

Opioidit

Mitä se on?

Opioidit ovat voimakkaita, kipua poistavia aineita. Osa opioidivalmisteista on oopiumiunikon johdannaisia, osa täysin synteettisiä. Vahvat lääkeopiooidit ovat Suomessa reseptilääkkeitä, mutta niitä käytetään kuitenkin runsaasti myös ilman lääkärin määräystä. Tällöin on kyse lääkkeiden väärinkäytöstä. Lääkkeiden väärinkäytöstä on kyse myös silloin, kun lääkettä käytetään hoitosuositusta suurempina annoksina.

Suomessa eniten väärinkäytetty opioidi on buprenorfiini, jota lainmukaisessa käytössä käytetään korvaushoitolääkkeenä. (Korvaushoito tarkoittaa opioideista riippuvaisten huumeiden käyttäjien hoitomuotoa. Siinä huumeiden sijaan potilaalle annetaan valvotuissa olosuhteissa korvaushoitolääkettä vieroitusoireiden ehkäisemiseksi.) Muita Suomessa yleisesti väärinkäytettyjä lääkeopioideja ovat esimerkiksi oksikodoni, metadoni, kodeiini ja fentanyyli. Laittomasti hankittuja opioideja käytetään joko suun kautta, nuuskaamalla tai suonensisäisesti. Buprenorfiinia käytetään tyypillisesti pistämällä.

Opioidivalmisteet on luokiteltu useimmissa tapauksissa sekä lääke- että huumausaineiksi. Niiden käyttö, osto ja hallussapito ilman lääkärin määräystä on laitonta. Korkein oikeus on linjannut, että buprenorfiini ja metadoni ovat erittäin vaarallisia huumausaineita.

Lääkkeiden väärinkäyttö on Suomessa harvinaisempaa kuin kannabiksen käyttö, mutta selvästi yleisempää kuin esimerkiksi amfetamiinin käyttö. Opioidiriippuvuus on Suomessa yleisin syy päihdehoitoon hakeutumiselle. Kaikista päihteistä buprenorfiini on selvästi yleisin ongelmia aiheuttava päihde.

Miten se vaikuttaa?

Opioidit vaikuttavat sitoutumalla aivojen opioidireseptoreihin. Ne toimivat samoin kuin aivoissa luonnollisesti esiintyvät endorfiinit. Vaikutuksen kesto riippuu siitä, mitä opioidivalmistetta käytetään, kuinka paljon ja millä tavoin. Suonensisäisesti käytettynä opioidien vaikutukset alkavat nopeammin ja ovat luonteeltaan voimakkaampia.

Kaikki opioidit poistavat kipua. Ne saavat yleensä myös aikaan euforisia hyvän olon tunteita. Fyysisen kivun lisäksi opioidit lievittävät emotionaalista kärsimystä. Osa opioidien väärinkäyttäjistä käyttääkin niitä lievittääkseen vaikeiden elämäntilanteiden ja traumaattisten kokemusten aikaansaamaa ahdistusta. Opioidiriippuvaisilla vieroitusoireiden välttäminen tai lievittäminen voi olla odotetuin vaikutus.

Opioidien epämiellyttäviin vaikutuksiin voi kuulua ummetusta, pahoinvointia, oksentelua, huimausta ja

---

ihon kutinaa. Opioidit voivat myös heikentää muistia ja keskittymiskykyä.

Käytön riskit?

Opioideihin liittyy riski hengenvaarallisesta yliannostuksesta. Valmisteet lamaavat keskushermoston toimintaa ja voivat suurilla annoksilla johtaa hengitysteiden lamaantumiseen. Hengityslama on yleisin akuutin opioidimyrkytyksen kuolemaan johtava syy.

Opioidien pitkäaikaishaitoista keskeisin on voimakkaan riippuvuuden kehittyminen. Jo yksi annos opioideja käynnistää fyysiseen riippuvuuteen johtavan prosessin. Vieroitusoireet ilmaantuvat kuitenkin vasta 1-2 viikkoa jatkuneen käytön jälkeen. Buprenorfiinin vieroitusoireet ovat yleensä lievempiä kuin heroiinin, mutta ne voivat silti olla hyvin kivuliaita. Niihin kuuluu tyypillisesti levottomuutta, ärtyneisyyttä, masentuneisuutta, hikoilua, kynelehtimistä, pahoinvointia, oksentelua, ripulia ja voimakasta nuhaa. Riippuvaisen voi olla vaikeaa ajatella mitään muuta kuin päihdettä.

Toistuvan käytön myötä opioidien vaikutuksille kehittyy toleranssi, minkä seurauksena annoskokoa on kasvatettava. Toleranssi kuitenkin palautuu ennalleen melko nopeasti, jos käytön lopettaa. Tätä käyttäjät eivät aina muista: opioidien käytön aloittaminen uudelleen voi helposti johtaa hengenvaaralliseen yliannostukseen.

Opioidien on myös todettu vaikuttavan sikiön aivojen kasvuun ja kehitykseen. Opioideja käyttäneiden äitien lapsen ovat syntyessään pienikokoisempia. 90 % opioideille raskausaikana altistuneista lapsista kärsii vieroitusoireista syntyessään.

Suomessa opioidien käytöstä seuraa enemmän sairaalakäyntejä kuin mistään muusta laittomasta päihteestä. Diagnoosi on lähes aina opioidiriippuvuus.

Miten riskejä voi vähentää?

Lääkkeiksi tarkoitettuja opioidivalmisteita tulee käyttää vain lääkärin määräyksestä ja annetun hoitosuosituksen mukaisesti. Laiton päihdekäyttö on aina riskialtista.

Opioideja ei tule missään nimessä yhdistää muihin lamaaviin aineisiin, kuten alkoholiin tai bentsodiatsepiineihin. Tällöin vaarana on yliannostus ja hengitysteiden lamaantuminen. Lääkeopioidien aiheuttamiin kuolemantapauksiin Suomessa on lähes poikkeuksetta liittynyt bentsodiatsepiinien, alkoholin ja buprenorfiinin sekakäyttöä. Yliannostuksen saanut henkilö on toimitettava välittömästi ensiapuun.

Osan käyttöön liittyvistä riskeistä voi välttää sillä, ettei käytä aineita suonensisäisesti. Jos opioideja kuitenkin käyttää pistämällä, on ensiarvoisen tärkeää huolehtia siitä, että käyttää aina vain omia, puhtaita pistovälineitä ja aineiden valmistusastioita. Tämä on paras keino ehkäistä päihteiden suonensisäiseen käyttöön liittyviä tartuntatautiriskejä. Puhtaita pistovälineitä ja valmistusastioita on saatavilla oman kunnan terveysneuvonta pisteiltä maksuttomasti. Tulehdusriskin kannalta on myös tärkeää käyttää pistämisen yhteydessä filteriä: esimerkiksi buprenorfiinia ei ole tarkoitettu suonensisäiseen käyttöön. Se sisältää muun muassa maissitärkkelystä ja muita sidosaineita, jotka pistokäytössä lisäävät tulehdusriskiä.

Lähteet

EMCDDA (2017): [“European Drug Report 2017: Trends and Developments.”](#) European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Lisbon.

Barceloux, Donald G. (2012): “Medical Toxicology of Drug Abuse. Synthesized Chemicals and Psychoactive Plants”. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

[Buprenorfiiniopas](#). Vinkki.info -verkkosivut.

Hakkarainen, Pekka; Karjalainen, Karoliina; Ojajärvi, Anni & Salasuo, Mikko (2015): [“Huumausaineiden ja kuntodopingin käyttö ja niitä koskevat mielipiteet Suomessa vuonna 2014”](#). Yhteiskuntapolitiikka, vol. 80:4.

[Huumausainelaki \(373/2008\)](#). Finlex verkkosivut.

Häkkinen, Margareeta; Launiainen, Terhi; Vuori, Erkki & Ojanperä, Ilkka (2012): “Benzodiazepines and alcohol are associated with cases of fatal buprenorphine poisoning.” European Journal of Clinical Pharmacology, vol. 68:3, 301-309. DOI: 10.1007/s00228-011-1122-4.

Karjalainen, Karoliina & Hakkarainen, Pekka (2013): [“Lääkkeiden väärinkäyttö 2000-luvun Suomessa. Esiintyvyys, käyttäjäryhmät ja käyttötarkoitukset”](#). Yhteiskuntapolitiikka, vol. 78:5.

Kahila, Hanna (2012): “Huumeiden vaikutuksesta raskauteen ja vastasyntyneeseen”. Teoksessa “Huume- ja lääkeriippuvuudet” (toim. Seppä, Kaija; Aalto, Mauri; Alho, Hannu & Kiiänmaa, Kalervo). Duodecim, Helsinki.

Kalat, James (2013): “Biological psychology”. 11. painos, Wadsworth Publishing, Boston.

Kalso, Eija (2017): “Opioidien vaikutukset”. Teoksessa “Lääketieteellinen farmakologia ja toksikologia” (toim. Pelkonen, Olavi & Ruskoaho, Heikki). 4. painos, Duodecim, Helsinki. Painettu versio julkaistu 2014.

Kalso, Eija (2017): “Opioiditoleranssi”. Teoksessa “Lääketieteellinen farmakologia ja toksikologia” (toim. Pelkonen, Olavi & Ruskoaho, Heikki). 4. painos, Duodecim, Helsinki. Painettu versio julkaistu 2014.

Kiiänmaa, Kalervo (2012): “Huumeiden vaikutustapa”. Teoksessa “Huume- ja lääkeriippuvuudet” (toim. Seppä, Kaija; Aalto, Mauri; Alho, Hannu & Kiiänmaa, Kalervo). Duodecim, Helsinki.

Koob, George F.; Arends, Michael A. & Le Moal, Michel (2014): “Drugs, addiction, and the brain”. Elsevier Science Publishing Co Inc, San Diego.

[Korkeimman oikeuden päätös KKO:2004:127](#). Finlex verkkosivut.

[Korkeimman oikeuden päätös KKO:2014:41](#). Finlex verkkosivut.

Korpi, Esa R. & Linden, Anni-Maija (2017): “Opioidit päihteinä”. Teoksessa “Lääketieteellinen farmakologia ja toksikologia” (toim. Pelkonen, Olavi & Ruskoaho, Heikki). 4. painos, Duodecim,

Helsinki. Painettu versio julkaistu 2014.

Piispa, Mikko (2011): [“Eivät huumeet yksin tapa ? huumeisiin liittyvät kuolemat Suomessa 2007”](#). Yhteiskuntapolitiikka, vol. 76:2.

Päihdelinkki: [“Buprenorfiini päihdekäytössä”](#).

Seppä, Kaija & Heinälä, Pekka (2012c): “PVK-lääkkeiden käytön aloittaminen ja siihen liittyvä ohjeistus”. Teoksessa “Huume- ja lääkeriippuvuudet” (toim. Seppä, Kaija; Aalto, Mauri; Alho, Hannu & Kiiänmaa, Kalervo). Duodecim, Helsinki.

Seppä, Kaija & Heinälä, Pekka (2012b): “PVK-lääkkeiden riippuvuusriskit”. Teoksessa “Huume- ja lääkeriippuvuudet” (toim. Seppä, Kaija; Aalto, Mauri; Alho, Hannu & Kiiänmaa, Kalervo). Duodecim, Helsinki.

Tammi, Tuukka & Pitkänen, Tuuli & Perälä, Jussi (2011): [“Stadin nistit – huono-osaisten helsinkiläisten huumeiden käyttäjien päihteet sekä niiden käyttötavat ja hankinta”](#). Yhteiskuntapolitiikka, vol. 76:1, 45– 54.

THL (2016): [“Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015”](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

[Valtioneuvoston asetus huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista \(543/2008\)](#). Finlex verkkosivut.

Varjonen, Vili (2015): [“Huumetilanne Suomessa 2014”](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportti 1/2015, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Vorma, Helena (2012): “Päihteiden sekakäytön vaarat”. Teoksessa “Huume- ja lääkeriippuvuudet” (toim. Seppä, Kaija; Aalto, Mauri; Alho, Hannu & Kiiänmaa, Kalervo). Duodecim, Helsinki.

Source URL: <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/pikatieto/opioidit>